

УДК 303.1

DOI: <http://dx.doi.org/10.17721/2413-7979/9.8>

Є. Ковальська, асист.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ЕКСПЕРТНОГО ОПИТУВАННЯ У ПРОЦЕДУРІ АДАПТАЦІЇ ІНДЕКСУ СТАТУСНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ УОРНЕРА

Потреба визначення місця індивіда в системі соціальної стратифікації сучасного українського суспільства об'єктивними методами вимірювання породжує проблему розробки або адаптації відповідного інструментарію. Як метод об'єктивного вимірювання соціального статусу індивіда обрано індекс статусної характеристики Уорнера. Розглянуто методичні витoki індексу та результати його валідації в першій половині ХХ ст. в американському суспільстві. Через невідповідність індексу умовам сучасного емпіричного соціологічного дослідження в Україні було прийнято рішення про його адаптацію. В даній роботі продемонстровано результати експертного опитування в рамках процедури адаптації індексу статусної характеристики Уорнера. Індекс має локальний характер та потребує співпраці з експертами на місцях для інтерпретації характеристик "район проживання" та "тип помешкання". В рамках локалізації індексу проведено консультацію з експертом у сфері нерухомості, на основі оцінки якого розроблено критерії престижності помешкання. Було опитано експертів у сфері соціальної стратифікації сучасного українського суспільства та валідації. Опитування проходило у дві хвили: учасниками першої були заделегіть визначені експерти, учасники другої – визначались методом "снігової кулі" за рекомендаціями вже опитаних експертів. За висновками експертних інтерв'ю складено концептуальну схему адаптованого індексу статусної характеристики Уорнера. З метою визначення ваги кожної характеристики адаптованого індексу проведено онлайн дослідження розширеної групи експертів у сфері соціальної стратифікації сучасного українського суспільства. У підсумку отримано формулу розрахунку адаптованого індексу статусної характеристики Уорнера для визначення місця індивіда в системі соціальної стратифікації сучасного українського суспільства.

Ключові слова: індекс соціального статусу, індекс статусної характеристики Уорнера, експертне опитування.

У попередніх роботах було здійснено огляд та аналіз існуючих методик вимірювання соціального статусу особи [Соколовська, Сидоров, 2013: с. 113; Соколовська, Сидоров, 2013: с. 83; Ковальська, Новосьолова, Суванова, Старостіна, 2016: с. 62]. Як було визначено [Ковальська, 2017: с. 78], використання індексу статусної характеристики Уорнера було поширено у середині ХХ ст. серед американських соціологів, але на сьогодні індекс майже не застосовується. Це пов'язано з ресурсомісткою технологією адаптації індексу до локальних умов кожного населеного пункту. З чого випливає наукова **проблема** – невідповідність методу сучасним реаліям, тобто застарілість інструментарію, а також відсутність його валідації для України.

З метою адаптувати індекс статусної характеристики Уорнера до умов сучасного емпіричного соціологічного дослідження в Україні (на прикладі м. Києва) були вирішені такі завдання:

- на основі оцінки експерта з нерухомості виокремлено критерії престижності району проживання;

- запропоновано концептуальну схему адаптованого індексу статусної характеристики Уорнера;
- визначено вагу характеристик, що входять до адаптованого індексу статусної характеристики Уорнера та представлено формулу розрахунку схеми адаптованого індексу статусної характеристики Уорнера.

Однією з важливих особливостей індексу статусної характеристики є його орієнтація на аналіз локальних спільнот, тобто окремих населених пунктів. Це пов'язано з наявністю в ньому характеристик: "район проживання" та "тип помешкання". При цьому характеристика "тип помешкання" може використовуватися як універсальний показник для національних досліджень поряд із характеристиками: "рід занять" та "джерело доходу", адже включає в себе універсальну типологізацію помешкання в країні. Але перед цим обидві характеристики ("район проживання" та "тип помешкання") повинні проходити процедуру локалізації.

Таблиця 1

Тип помешкання та район проживання

Стан помешкання		Район проживання	
Категорія	Бал	Категорія	Бал
Прекрасний	1	Дуже престижний (історичний центр, приватні будинки у місті)	1
Дуже хороший	2	Престижний (центральні райони, приватні будинки у передмісті)	2
Хороший	3	Вище за середній: усі райони, але будинки та прилегла територія в хорошому стані	3
Середній	4	Середній: житлові райони, будинки в нормальному стані без явних недоліків	4
Задовільний	5	Нижче за середній: віддалені райони	5
Поганий	6	Низький рівень престижу: статус району наближається до нетрів	6
Дуже поганий	7	Дуже низький: нетрі	7

Джерело: складено автором за: Warner W. Social class in America: A Manual of Procedure for the Measurement of Social Status, Gloucester, Mass., P. Smith, 1957.

В оригінальному дослідженні, проведеному У.Л. Уорнером у 1930–1940-х рр. ХХ ст. в невеликому американському місті, характеристики "район проживання" та "тип помешкання" розкривались за допомогою категорій, що наведені в табл. 1.

Згідно з процедурою локалізації індексу статусної характеристики, визначеною У.Л. Уорнером, дві з чотирьох характеристик, що входять до складу індексу: "район проживання" та "тип помешкання" – потребують локалізації за допомогою консультацій із експертами у сфері нерухомості на місцях та наповненні авторських категорій локальним змістом [Warner, 1957: р. 120].

Як експерта-аналітика у сфері нерухомості було обрано приватного ріелтора з 15-річним стажем роботи у сфері комерційної нерухомості м. Києва О.Є. Соколовську. Перед експертом було поставлено завдання: у заданій шкалі престижності помешкання від "дуже престижний" до "низький рівень престижу", що представлені у таблиці, надати кожній категорії розгорнуту характеристику у довільній формі. Тобто вказувати можна будь-які характеристики: назви мікрорайонів або вулиць, їх частин, особливості будинків, назви житлових комплексів тощо. За результатом експертної оцінки було отримано такі дані (табл. 2):

Таблиця 2

Характеристики категорій "престижності району проживання"

Район проживання	
Категорія	Розгорнута характеристика
Дуже престижний	<ul style="list-style-type: none"> • Належать новобудови класу бізнес та вище, "царські" будинки, будинки сталінської споруди, розташовані в історичному центрі Києва (не Поділ) – це центральні частини Печерського і Шевченківського районів. • Вулиці Банкова, Інститутська, Липська, Грушевського, Дарвіна, Кропивницького, Круглоуніверситетська, Хрещатик, Шота Руставелі, Велика Васильківська (від Хрещатику до перетину з Л. Толстого), Еспланадна, Городецького, Заньковецької, Бульвар Т. Шевченка (від Хрещатика до перетину з Терещенківською), Леонтовича, Б. Хмельницького (від Хрещатика до перетину з І.Франко), Велика Житомирська, Софіївська, Михайлівська, Володимирська (від Десятинної до перетину з Л. Толстого), Десятинна, Андріївський узвіз. • Райони приватної забудови в Печерському районі – це нові будинки на вулицях Мічуріна, Редутна, Звіринська. • Заміські будинки сучасної архітектури площею від 300 м², з ділянкою не менше 24 соток, розташовані в селищах Конча-Заспа, Башта, Козин, Лісники
Престижний	<ul style="list-style-type: none"> • Житлові будинки "царські", "сталінки", новобудови бізнес-класу, розташовані в Печерському і центрі Шевченківського району, центрі Подолу (вулиці Ігорівська, Борисоглібська, Андріївська, Хорива, Верхній і Нижній вал, а також Кожум'яцька). • Оболонський район, так звані Оболонські липки, (Оболонська набережна від Героїв Сталінграда до перетину з Тимошенко). • Нові мікрорайони і будинки точкової забудови в усіх районах Києва (преміум і бізнес-клас). • Приватні будинки і таунхауси, розташовані в межах міста у пішій доступності до метро, із сучасними комунікаціями, відмінними під'їзними шляхами, сучасною архітектурою. Площею від 150 м², з ділянкою не менше 8 соток. • Заміські об'єкти (до 7 років будинки площею від 150-300 м² і ділянкою землі не менше 8 соток, розташовані в 30-кілометровій зоні. До них належать Пуща-Водиця, Лісова Буча, Хотів, Феофанія, Іванковичі, Нові та Старі Петрівці, Нові та Старі Безрадичі, Чабани та ін.
Все вище за середній	<ul style="list-style-type: none"> • Квартири в Печерському, Шевченківському, Подільському, Голосіївському районах у будинках не старше 30 років, сталінках, царських будинках на вулицях, що розташовані не в самому центрі, а утворюють так званий широкий центр, прилеглий до центральних станцій метро на правому березі, такі як: Лесі Українки, Кіквідзе, Дружби народів, Васильківська, Голосіївська, Сакаганського, Межигірська, Оленівська, Введенська. • Нові мікрорайони і дома точкової забудови в усіх районах Києва (класу комфорт). • Приватні домобудівництва рівня вище за середній також розташовані у всіх без винятку районах і характеризуються наявністю ділянки не менше 4 соток і будинком площею від 90 м², не старше 30 років, з ремонтом, сучасними комунікаціями, хорошими під'їзними шляхами. • Ті ж характеристики притаманні і заміській нерухомості. Будинки повинні розташовуватися на відстані не більш ніж 30 км від знака "Київ" на всіх напрямках
Середній	<ul style="list-style-type: none"> • Всі житлові приміщення зі зручностями (наявність централізованих комунікацій: опалення, світло, гаряча і холодна вода), що перебувають у власності (не комунальні квартири, гуртожитки, бараки). • Розташування в транспортній досяжності (стосується квартир і будинків), у містах і селищах міського типу. • Розмежувати житло, що належить до верхньої межі середнього рівня престижу та те, що належить до нижньої межі, можна лише за наявності більш-менш якісного і сучасного ремонту. Так, якщо розглядати Київ, то до середнього рівня можна віднести як квартиру на Троєщині, так, наприклад, і квартиру на нижньому Печерську – вул. Кіквідзе, Тимірязєвська
Нижче за середній	<ul style="list-style-type: none"> • Належать комунальні квартири, гуртожитки, житло, розташовані в районах колишніх містоутворюючих підприємств і яке втратило сьогодні свою привабливість через відсутність інфраструктури. • Також невеликі (до 60 м²) будинки, які були побудовані в довоєнний (1930-ті роки) і повоєнний час (1940-50 рр.) і вимагають сьогодні капітального ремонту
Низький рівень престижу	<ul style="list-style-type: none"> • Квартири в будинках барачного типу без зручностей (відсутність центрального опалення і каналізації) і без ремонту. • Невеликі будови (менше 50 м² без зручностей і без ремонту, що відділені від громадського транспорту та інфраструктури в цілому
Дуже низький	<ul style="list-style-type: none"> • До дуже низького типу житла не можна віднести жодну з типів будівель, тому що в наших кліматичних умовах (зима, температура нижча 0 понад 5 місяців на рік). Людина не може вижити в некапітальній будові, тому тип трущоб відсутній через неможливість проживати в картонних спорудах, пластикових вагончиках і т. п.

Окремо експертом було наголошено на використанні "Класифікації житлових багатоквартирних будинків Києва. Проекти будинків" від 2004 р. [domik.ua] виконані аналітиками порталу нерухомості domik.ua як основи для подальшого визначення типу будинку.

На основі оцінки експерта у сфері нерухомості було виділено такі критерії престижності помешкання:

1. Географічне розташування (адміністративний район, частина адміністративного району, вулиця, віддаленість від кордонів міста).

2. Наявність інфраструктури (віддаленість станцій метрополітену, транспортні розв'язки).

3. Тип помешкання (період будівництва, у випадку новобудов – їх клас, стан ремонту, кількість квадратних метрів, наявність централізованого водопостачання та каналізації, відносини володіння (комунальне помешкання, гуртожитки і т. д.).

Наступним кроком адаптації індексу статусної характеристики Уорнера стало експертне опитування соціологів-експертів у галузі дослідження соціальної стратифікації

сучасного українського суспільства. Також метод експертного опитування нами був використаний для визначення змістовної валідності [Никитина, 2009: с. 122] індексу статусної характеристики Уорнера в рамках процедури валідації індексу.

Експертне опитування проводилось методом глибинного інтерв'ю за розробленим гайдом у два етапи: перша хвиля інтерв'ю проводилась за початковим гайдом, експертами виступали фахівці зі стратифікації українського суспільства; у другій хвилі запитання гайду були змінені, згідно з висновками після першої хвилі інтерв'ю, а експерти обирались методом "снігової кулі" за вказівкою експертів першої хвилі, і кожному наступному експерту пропонувалось поради експертів з даної теми. Вибірка набиралась доти, поки не було досягнуто всіх запропонованих експертів і кожен наступний експерт не називав нових.

Гайд експертного опитування містив карту експерта, де було подано стислу характеристику індексу статусної характеристики Уорнера, включаючи: історію створення, досвід застосування, характеристики, що

входили в оригінальний індекс, формулу розрахунку з уточненням ваги кожної характеристики. Окремо експертам було надано результати наповнення категорій престижності помешкання, надані експертом з нерухомості. Гайд першої хвили містив запитання про загальні перспективи адаптації, валідазації та подальших перспектив використання індексу статусної характеристики Уорнера в дослідженні соціальної стратифікації сучасного українського суспільства та окремі запитання щодо адаптації кожної характеристики індексу. Також експертам пропонувалось оцінити результати наповнення категорій престижності помешкання, надані експертом з нерухомості з метою виявлення якості отриманої оцін-

ки. Гайд другої хвили відрізнявся набором запитань про характеристики, що входять до індексу: зокрема, згідно з думкою експертів першої хвили характеристика "рід заняття" повинна бути замінена класифікатором професій ISCO, а характеристика "джерело прибутку" має бути замінена характеристикою "рівень доходу", тому було вирішено запитувати про згоду або заперечення даної стратегії побудови адаптованого індексу.

У першій хвили за початковим гайдом було опитано таких експертів (табл. 3).

У другій хвили з гайдом, виправленим відносно проміжних висновків з перших чотирьох інтерв'ю, було опитано таких експертів (табл. 4).

Таблиця 3

Експерти першої хвили експертного опитування

Експерт	Посада, вчена звання, сфера діяльності	Дата інтерв'ю	Хронометраж	Запропоновані експерти
1. Макеєв Сергій Олександрович	завідувач відділу соціальних структур Інституту соціології Національної академії наук України, доктор соціологічних наук, професор	30.05.17	00:47:56	Анна Домаранська, Олена Симончук
2. Домаранська Анна Олександрівна	кандидат соціологічних наук, провідний соціолог, дисертаційне дослідження тема: "Методологія і методика побудови стратифікованих класифікацій"	30.05.17	01:01:32	Олена Симончук
3. Куценко Ольга Дмитрівна	доктор соціологічних наук, професор, завідувач кафедри Соціальних структур та соціальних відносин КНУ імені Тараса Шевченка	02.06.17	00:37:50	Анна Домаранська, Світлана Оксамитна
4. Симончук Олена Володимирівна	кандидат соціологічних наук, співробітник відділу соціальних структур Інституту соціології Національної академії наук України	06.06.17	00:36:02	Сергій Дембіцький, Світлана Оксамитна, Анна Домаранська, Тетяна Нікітіна

Таблиця 4

Експерти другої хвили експертного опитування

Експерт	Посада, вчена звання, сфера діяльності	Дата інтерв'ю	Хронометраж	Запропоновані експерти
5. Дембіцький Сергій Сергійович	кандидат соціологічних наук, науковий співробітник відділу методології та методів соціології Інституту соціології НАН України	20.06.17	00:45:41	Олена Симончук
6. Оксамитна Світлана Миколаївна	доктор соціологічних наук, доцент, декан факультету соціальних наук і соціальних технологій (ФСНСТ)	20.06.17	00:41:13	-
7. Нікітіна Тетяна Євгенівна	кандидат соціологічних наук, провідний соціолог відділу історії, теорії та методології соціології Інституту соціології НАН України	12.07.17	00:40:06	Середа Олексій Сергійович
8. Середа Олексій Сергійович	асистент кафедри методології та методів соціологічних досліджень КНУ імені Тараса Шевченка	23.07.17	1:12:11	-

Оцінивши думки експертів та проаналізувавши їх, отримуємо такі результати (в дужках зазначено номер інтерв'ю з експертом, який висловився на підтримку зазначеного висновку):

1. Індекс статусної характеристики Уорнера не може використовуватись в оригінальному вигляді для вимірювання позиції індивіда в системі стратифікації в сучасному емпіричному дослідженні в Україні. На думку експертів (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7), змін потребують характеристики: "рід заняття" (2, 3, 4, 5, 6, 7) та "джерело доходів" (2, 3, 4, 5, 6) – обидві характеристики не чутливі до сучасного стану суспільства. Індекс потребує подальшої адаптації та підбору альтернативних характеристик, що є актуальними та апробованими в сучасних емпіричних дослідженнях українського суспільства.

2. Індекс статусної характеристики Уорнера може використовуватись лише для локальних спільнот (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8), при цьому характеристика "район проживання" повинна розроблятися для кожного населеного пункту локальним експертом.

3. Характеристику "рід заняття" пропонується замінити кодифікатором ISCO (2,3,4,5,6,7,8). Кодифікатор професій

ISCO, або "золота змінна", – найпоширеніший на даний момент метод визначення роду заняття респондента.

4. Характеристика "джерело прибутку" потребує заміни через те, що категорій, що закладає Л. Уорнер, будуть малонаповненими (3, 4, 5, 6), що підтверджує цитата О. Симончук: "Практично немає людей з успадкованим статком, ця категорія буде статистично непомітна, зароблений статок – теж, відсотки від вкладів – не працює, крім того, зарплата помісячна та зарплата погодинна – єдині, що будуть працювати, приватна допомога – буде працювати для студентів та дітей, соціальна допомога від держави – пенсіонери." На думку експертів, доречним буде заміна даної характеристики характеристикою "рівень прибутку" (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8). Додатковим підтвердженням на користь заміни характеристики "джерело прибутку" характеристикою "рівень прибутку" стане аналіз даних масивів Моніторингу ІС НАНУ та Європейського соціального дослідження (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8).

5. Характеристику "район проживання", категорії престижності, в якій були раніше наповнені експертом у сфері нерухомості, а в подальшому результати оцінені експертами, – експерти загалом погодились із напов-

ненням категорій престижності (1, 2, 3, 4, 6), оцінка експерта з нерухомості має бути використана для подальшої розробки критеріїв престижності районів (1, 2, 3, 4, 5, 7, 8). Також характеристика "район проживання" повинна виокремлювати дві окремі категорії: "географічно-адміністративне розташування" та "тип будинку" залежно від року будівлі та додаткових характеристик, оскільки остання характеристика виокремлена експертом з нерухомості як окрема, що не залежить від конкретного географічного або адміністративного розташування (7, 8).

6. Для характеристики "тип помешкання" потрібно розробити конкретні критерії. Такими критеріями експерти назвали: кількість квадратних метрів помешкання на особу, давність останнього ремонту помешкання та наявність побутової техніки (1, 2, 3, 4, 5, 7, 8).

7. Результатом опитування думки експертів стане запропонована концептуальна схема характеристик, що визначають положення індивіда в системі соціальної стратифікації українського суспільства (8), що в подальшому складатиме адаптований індекс статусної характеристики Уорнера.

8. Вага кожної характеристики адаптованого індексу статусної характеристики Уорнера визначатиметься за допомогою опитування експертів зі стратифікації українського суспільства (7, 8).

9. Процедура валідації включатиме такі кроки: 1. Теоретична валідація – показати пізнавальні можливості інструменту на основі оригінальної роботи Л. Уорнера, перевірок валідності Дункана та місця теорії Уорнера в загальній теорії стратифікації. 2. Конструктивна валідність – провести дослідження на теоретичній вибірці м. Києва, перевіряючи зв'язок вимірювальної характеристики з факторами, які теоретично повинні бути пов'язані, в даному випадку, наприклад, освітою. 3. Критеріальна валідність – провести дослідження на двох вибірках, респонденти в яких будуть суттєво відрізнятися за однією з вимірювальних характеристик та порівняти результат (5).

Виходячи з наведених вище результатів експертного опитування на підставі узагальнення думки більшості експертів пропонується внести такі зміни до характеристик, що входять до оригінального індексу статусної характеристики Уорнера: 1) характеристику "рід занять" вимірювати на основі методики кодифікатору ISCO; 2) характеристику "джерело доходу" замінити на "рівень доходу" і вимірювати через сукупний сімейний дохід на одну особу на місяць у грн; 3) характеристику "район проживання" вимірювати через поєднання географічного розташування помешкання, наявності інфраструктури навколо помешкання та типу будинку; 4) характеристику "тип помешкання" вимірювати через поєднання показника кількості м² на одну проживаючу особу у помешканні, року останнього ремонтування приміщення, наявності речей довготривалого вжитку та санітарних вузлів. Тобто кардинальних змін зазнає лише характеристика "джерело доходу", яка замінена на "рівень доходу", через визначення першої як такої, що не є чутливою до умов сучасного українського суспільства. Характеристика "рід занять" була модернізована через застарілість типології, що пропонувалась в оригінальному індексі, замість неї використовується універсальний кодифікатор ISCO. Характеристики "район проживання" та "тип помешкання" У.Л. Уорнер пропонує локалізувати для кожного суспільства, тому ці характеристики пройшли процедуру локалізації, яка була схвалена експертами. У результаті отримана концептуальна схема адаптованого індексу статусної характеристики Уорнера:

1. Характеристика "рід занять" (вимірюється за допомогою кодифікатору ISCO, включаючи дані про тип

зайнятості, наявність підлеглих, сферу діяльності, посаду, необхідний рівень кваліфікації для виконання роботи, рівень освіти).

2. Характеристика "рівень доходу" (сукупний сімейний дохід на одну особу на місяць у грн).

3. Характеристика "район проживання":

А) географічне розташування (адміністративний район, частина адміністративного району, вулиця, віддаленість від кордонів міста визначається за адресою або поштовим індексом, або номером виборчої дільниці);

Б) наявність інфраструктури (віддаленість станцій метрополітену, транспортні розв'язки);

В) тип будинку (дореволюційний до 1917 р. будівництва, сталінський період 20–50 рр. ХХ ст, панельні будинки до 1991 р., цегляні будинки до 1991 р., новобудови з 1991 р. (вказується клас: економ, комфорт, бізнес, преміум), приватний будинок (рік будівництва), гуртожитки, тимчасове помешкання (барак, казарми тощо).

4. Характеристика "Тип помешкання":

А) кількість м² на одну проживаючу особу;

Б) рік останнього ремонтування приміщення;

В) наявність речей довготривалого вжитку: холодильник, телевізор, ПК, пилосос, пральна машина, посудомийна машина, водонагрівач, кондиціонер тощо;

Г) наявність санітарних вузлів.

В оригінальному індексі статусної характеристики Уорнера, У.Л. Уорнер пропонував таку формулу розрахунку:

$$ISC = (\text{показник "рід занять"}) \cdot 4 + (\text{показник "джерело прибутку"}) \cdot 3 + (\text{показник "стан помешкання"}) \cdot 3 +$$

$$+ (\text{показник "район проживання"}) \cdot 2$$

Отже, показники відносної ваги характеристик такі: рід занять (x4), джерело прибутку (x3), тип будинку (x3), район проживання (x2). Як було зазначено у результатах експертного опитування, процедура адаптації індексу статусної характеристики Уорнера передбачає додаткове опитування експертів. Вага кожної характеристики адаптованого індексу статусної характеристики Уорнера визначатиметься за допомогою он-лайн опитування на базі платформи LimeSurvey експертів зі стратифікації українського суспільства. Анкета містить два запитання, з яких одне обов'язкове. В обов'язковому запитанні експерту пропонується висловити свою думку щодо значущості зазначених факторів для визначення позиції індивіда в системі соціальної стратифікації сучасного українського суспільства. Для цього пропонується вказати відсоток значущості для кожної характеристики від загального показника індексу. При цьому експерту пропонується оцінити чотири характеристики з концептуальної схеми адаптованого індексу статусної характеристики Уорнера. У другому запитанні експертам пропонується зазначити ім'я експертів, сфера діяльності яких також пов'язана з дослідження соціальної стратифікації українського суспільства. Початковий список експертів складається з експертів, що опитувались у рамках експертного опитування раніше, методом "снігової кулі" до опитування долучаються нові експерти.

Загалом було опитано 12 експертів. Середнім відсотком значущості від загального показника індексу експертами було визначено: для показника "рід занять" – 38 %, для показника "рівень доходу" – 33 %, для показника "район проживання" – 16 %, для показника "тип помешкання" – 13 %. Розрахувавши пропорційне співвідношення показників маємо формулу: адаптований індекс статусної характеристики Уорнера = (показник "рід занять") · 2,9 + (показник "рівень доходу") · 2,5 + (показник "район проживання") · 1,2 + (показник "тип помешкання"). У підсумку отримуємо формулу розрахунку адаптованого індексу статусної характеристики Уорнера, а також його концептуальну схему, що дає

зможу в подальшому розробити адаптовану стратифікаційну схему, на основі класової схеми У. Уорнера за якою з допомогою розрахованого значення адаптованого індексу визначатиметься місце індивіда в системі соціальної стратифікації сучасного українського суспільства. В даному випадку метод експертного інтерв'ю використовується в межах визначення змістовної валідності інструментарію. Процедура оцінки змістовної валідності передбачає: детальне визначення досліджуваного явища, вивчення думки експертів у процесі створення моделі досліджуваного об'єкта та експертну оцінку елементів вимірювального інструменту на предмет релевантності та репрезентативності вимірюваного явища [6]. Дотримавшись вищезазначених процедур, можна стверджувати, що адаптований індекс статусної характеристики Уорнера є змістовно валідним та може бути перевіреним на критеріальну та конструкту валідність.

Висновки. Оригінальний індекс статусної характеристики Уорнера не може використовуватись для дослідження місця індивіда в системі соціальної стратифікації сучасного українського суспільства через його застарілість та невідповідність сучасним реаліям. Через це було прийнято рішення про адаптацію індексу. З цією метою, згідно з оригінальною процедурою локалізації індексу, було проведено консультацію з експертом у сфері нерухомості м. Києва, в результаті чого було виділено чіткі критерії престижності помешкання. Серед яких: географічне розташування, наявність інфраструктури та тип помешкання. Дані критерії, зокрема, а також методика загалом були перевірені за допомогою експертного опитування. Загалом експерти висловили згоду щодо процедури локалізації індексу та оцінки престижності району проживання, характеристика "тип помешкання" отримала чотири індикатори, частково основані на оцінці експерта з нерухомості, частково – на думці експертів-соціологів; щодо характеристики "рівень занять" було погоджено використання кодифікатору ISCO; характеристику "джерело доходу", на основі думки більшості експертів, пропонується замінити характеристикою "рівень доходу".

Висновки експертного опитування знайшли відображення у концептуальній схемі адаптованого індексу статусної характеристики Уорнера. Характеристикам адаптованого індексу було надано ваги для розрахунку значення індексу на основі висновків он-лайн анкетування експертів у сфері соціальної стратифікації сучас-

ного українського суспільства. У підсумку запропоновано формулу розрахунку адаптованого індексу статусної характеристики Уорнера.

Наступним кроком після процедури адаптації індексу статусної характеристики Уорнера постає проходження процедури валідації інструментарію в умовах сучасного емпіричного дослідження в Україні.

Список використаних джерел

1. Соколовська Є.В. Використання індексів з композитними змінними для визначення соціального статусу громадян України / Є.В. Соколовська, М.В.-С. Сидоров // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. – 2013. – № 18. – С. 101–113.
2. Соколовська Є.В. Використання композитних змінних для вимірювання соціального статусу / Є.В. Соколовська, М.В.-С. Сидоров // Соціологічні студії. – 2013. – № 2. – С. 76–83.
3. Ковальська Є.В. Вимірювання соціального статусу особи за допомогою суб'єктивного методу визначення соціального статусу / Є.В. Ковальська, О. Новосолова, А. Суванова, Ю. Старостіна // Соціологічні студії. – 2016. – № 1. – С. 51–62.
4. Ковальська Є.В. Методологічні засади індексу статусної характеристики Л. Уорнера / Є.В. Ковальська // Український соціум. – 2017. – № 3. – С. 68–79.
5. Никитина Т.Е. Теоретическая и эмпирическая интерпретация и операционализация понятия "валідність" / Т.Е. Никитина // Социология: теория, методы, маркетинг. – 2009. – № 2. – С. 113–129.
6. Warner W. Social class in America: A Manual of Procedure for the Measurement of Social Status / W. Warner // Gloucester, Mass. P. Smith, 1957.
7. Енциклопедия недвижимости портал Domik.ua Классификация жилых многоквартирных домов Киева. Проекты домов (URL <http://domik.ua/poleznoe/classification.html>)

References

1. Sokolovska, Y., Sydorov, M.V.-S. (2013). Vykorystannya indeksiv z kompozytnymy zminnyy dlya vyvchennya socialnogo statusu gromadyan Ukrainy. Aktualni problemy sotsiologii, psykholohii, pedahohiky [Actual problems of sociology, psychology, pedagogy], 18, 101-113 [in Ukrainian]
2. Sokolovska, Y., Sydorov, M.V.-S. (2013). Vykorystannya kompozytnykh zminnykh dlya vymiruvannya socialnogo statusu. Sotsiologichni studii [Sociological Studies], 2, 76-83 [in Ukrainian]
3. Kovalska, Y., Novoselova, O., Suvanova, A., Starostina, Y. (2016). Vymiruvannya socialnogo statusu osoby za dopomogou subyektivnogo metody vyznachennya socialnogo statusu. Sotsiologichni studii [Sociological Studies], 1, 51-62 [in Ukrainian]
4. Kovalska Y. (2017) Metodologichni zasady indeksu statusnoi harakterystyky L. Warnera / Y. Kovalska // Ukrainian Society: – №3, 68-79 [in Ukrainian]
5. Nikitina T. (2009) Teoreticheskaya i empiricheskaya interpretaciya i operacionalizaciya ponyatiya "validnost'/ Nikitina T.// Sociology: theory, methods, marketing. – № 2, 113-129. [in Russian]
6. Warner, W. (1957). Social class in America: A Manual of Procedure for the Measurement of Social Status, Gloucester, Mass., P. Smith [in English]
7. Enciklopediya nedvigimosti portal "Domik.ua" Klassifikaciya gjlih mnogokvartirnyh domov Kiev. Projekty domov (URL <http://domik.ua/poleznoe/classification.html>)

Надійшла до редколегії 14.11.18

Y. Kovalskaya, assist.

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

USE OF THE EXPERT SURVEY METHOD IN THE PROCEDURE OF ADAPTATION OF THE WARNER'S STATUS CHARACTERISTICS INDEX

The need to determine the position of an individual in the system of social stratification of contemporary Ukrainian society by objective measurement methods raises the problem of developing or adapting the relevant tool. As the method of objective measurement of the social status of the individual, the index of the status characteristic of Warner was selected. In the previous article were considered the methodological sources of the index and the results of its validation in the first half of the twentieth century in American society. Due to the inconsistency of the index with the conditions of modern empirical sociological research in Ukraine, it was decided to adapt it. This article presents the results of an expert survey in procedure for adapting the Warner Status Index. The index has a local nature and needs to work with local experts to interpret the "neighborhood" and "type of living" characteristics. As part of the localization of the index were provide consultations with an expert in the field of real estate, based on the assessment of which criteria of prestige of the house were developed. Experts were interviewed in the field of social stratification of modern Ukrainian society and validation. The poll was held in two waves: the participants of the first were pre-selected, the participants of the second - were determined by the method of "snowball" based on the recommendations of experts already interviewed. According to the expert interviews, a conceptual diagram of the adapted index of the status characteristic of Warner is compiled. In order to determine the weight of each characteristic of the adapted index, an on-line study of an expanded group of experts in the field of social stratification of modern Ukrainian society has been conducted. As a result, we obtain the formula for calculating the adapted index of the Status characteristics of Warner to measure the position of the individual in the system of social stratification of modern Ukrainian society.

Keywords: social status index, Warner's index of status characteristics, expert survey.